

Asia: VN/24963/2022

Rikosprosessin sujuvoittamista arvioineen työryhmän muistio

1. Esitutkintaprosessia koskevat kehittämissuositukset

Viranomaisharkinta rikosilmoituksen kirjaamisessa

Julkiset oikeusavustajat ry katsoo, että harkinnassa tulisi kiinnittää huomiota siihen, ettei poliisi jätä kirjaamatta rikosilmoituksia syystä, että ilmoituksen tekijän kielitaito, ulosanti tai kirjoitustaito on heikko. Tällaisissa tapauksissa tulisi riittävällä tavalla varmistua siitä, että asiassa tulee selvitettyksi, onko kyse rikosepäilystä. Tarvittaessa ilmoituksen tekijä tulee myös ohjata esimerkiksi oikeusaputoimistoon, mikäli ilmenee että hän tarvitsee oikeudellista apua.

Esitutinnan aloittamista edeltävät toimenpiteet

-

Esitutkintatoimenpiteiden suhteuttaminen

-

Esitutinnan muotomääräykset

-

Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

-

Esitutinnan keskeyttäminen

-

Esitutinnan rajoittaminen

-

Perusteluvollisuus, valtakunnalliset fraasimallit esitutkintaviranomaisten ratkaisuihin

-

Oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittaminen kuultavalle

-

Menettämisseuraamusten täytäntöönpanotehtävien jaon arviointi

-

2. Kevennettyjä rikosasioiden menettelyjä koskevat kehittämisehdotukset

Sakkomenettelyn kokonaisuudistus ja muut sitä koskevat ehdotukset

-

Suppea esitutkinta

-

Epäillyn paikallapysymisvelvollisuus haasteen tiedoksianto varten, syyttäjähaasteet ja pikaoikeudenkäynnit

Ehdotus on kannatettava, jotta vaikeasti tavoitettavat vastaajat saadaan haastettua eikä yhtä usea istunto peruuntuisi. Näissäkin tapauksissa on varmistuttava siitä, että vastaaja saa avustajan tarvittaessa. Menettely ei kuitenkaan sinällään nopeuta rikosprosessia kokonaisuudessaan vaan siirtää kaikkien resursseja kyseiseen asiaan.

Rikosasioiden nopeutettu käsittely (Ruotsin malli)

Julkiset oikeusavustajat katsoo, että tässä menettelyssä tulisi varmistuttava siitä, että vastaajalla on mahdollisuus saada avustaja tarvittaessa. Ehdotus on kannatettava yksinkertaisiin asioihin.

3. Rikosasioiden sovittelua koskevat kehittämisehdotukset

Sovittelumahdollisuuden tunnistaminen, esitutkinnan toimittaminen ja asianosaisten suostumukset

Sovittelun lisääminen on kannatettavaa. Asianosaisia on tarvittaessa informoitava siitä, että he voivat ottaa yhteyttä oikeusaputoimistoon saadakseen neuvoja ennen sovittelua

Rikosasioiden sovittelu tuomioistuimessa

Kyseessä on kannatettava ehdotus. Asiassa on kuitenkin huolehdittava siitä, että asianomistaja ja vastaaja tietävät oikeudestaan kääntyä avustajan puoleen tai tarvittaessa varata aika esimerkiksi puhelinneuvotteluun oikeusaputoimistossa. Sovittelu tuomioistuimessa soveltuisi vaativampiin rikosasioihin kuin sovittelutoimiston sovittelu.

4. Syyteneuvottelua koskevat kehittämisehdotukset

Käyttö, soveltamisala ja ajoitus

Syyteneuvotteluiden käyttö tulisi kuvatulla tavalla lisätä. Menettely keventäisi rikosprosessia huomattavasti nykyisestä, kun vastaaja myöntäisi menettelyn alusta lähtien. Eri viranomaisten osaamista syyteneuvotteluissa tulisi lisätä. Prosessi on vielä tuntematon.

Seuraamusharkinta ja rikosasiaan liittyvät vaatimukset sekä asianomistajan rooli ja suostumus menettelyyn

-

5. Hallinnollisia seuraamuksia koskevat kehittämissuositukset

Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten tehokas hyödyntäminen ja uudet mahdollisuudet

-

6. Rikosprosessia tuomioistuimissa koskevat kehittämissuositukset

Automatisoitu muistutusjärjestelmä pääkäsittelyjen peruuntumisen ehkäisemiseksi

Tältä osin on varmistuttava siitä, että menettely todella on automatisoitu ja toimii.

Oikeudenkäynnin tiedoksiantosäätely - puhelintiedoksiannon käyttöalan laajentaminen haasteen tiedoksiannossa, sähköinen tiedoksiantomenettely

Julkiset oikeusavustajat ry kannattaa ehdotusta

Lykkäyssäännöstö ja noudon kiinnioloaika

-

Poissaolokäsittelyjen soveltamisala

Asiassa tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, onko rikos myönnetty vai kiistetty. Kiistetyn rikoksen osalta tulisi suhtautua varauksella siihen, että ankaria rangaistuksia tuomittaisiin ilman vastaajan läsnäoloa istunnossa.

Kirjallisen menettelyn käyttöala, soveltaminen ja yhdenmukaisuus

-

Perusteluvollisuus ja valtakunnalliset fraasimallit tuomioistuinten ratkaisuissa

Julkiset oikeusavustajat katsoo, että ehdotus voisi olla hyvä aloitteleville tuomareille ja esimerkiksi kärjänotaareille. Pitkään työtä tehneiden tuomareiden osalta tarve lienee vähäisempi. Julkiset oikeusavustajat tosin katsoo, että ehdotus tuskin toisi ainakaan merkittäviä kustannussäästöjä.

7. Rikosasioiden valmistelua koskevat kehittämissuositukset

Preklusio ja siihen rinnastuvat keinot

Jo nyt vaativissa rikosasioissa käytetään kirjallisen vastauksen antamista ennen pääkäsittelyä ja myös valmisteluistuntoa. Tällaisissa rikosasioissa asianomistajilla ja vastaajilla on käytännössä aina avustaja. Vähemmän vakavissa rikosasioissa käytännössä harvoin vastaaja esittää merkittäviä määriä uutta todistelua pääkäsittelyssä. Varsinkin vastaajan tulee voida esittää todistelua syyttömyytensä tueksi vielä pääkäsittelyssä ja muutoksenhakuvaiheessa.

Todistelun ilmoittaminen sanktion ohella

-

Rikosasian vastaajan käsitys syytteen teonkuvauksesta ja todistelusta

Ehdotuksen käytännön merkitys on tosiasiaassa pieni, koska vaativissa rikosasioissa pyydetään jo nyt usein ennakkovastaus.

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus

Oikeudenkäynneistä rikosasioissa annetun lain (ROL) avustajan korvausvelvollisuutta koskevan 9 luvun 3 §:n soveltamiskynnys pitää pitää korkealla. Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden muuttamisella on julkisten oikeusavustajien käsityksen mukaan tuskin yleisesti rikosprosessia tehostavaa vaikutusta.

Pääkäsittelyn ulkopuolella ennakkolisesti tapahtuva todistajan tai asianosaisen kuuleminen

Todistajien, asianomistajien ja vastaajien kuulemisen videointi pitäisi viedä kokonaisuudessaan jo esitutkintavaiheeseen.

8. Käräjäoikeuksien kokoonpanoja koskevat kehittämissuhteet

Yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentaminen

Julkiset oikeusavustajat ry kannattaa ehdotusta.

Lautamiesjärjestelmän tarpeellisuus

Julkiset oikeusavustajat ry katsoo, että ainakin lautamiesten valintatapaa tulisi selvittää, mikäli järjestelmästä ei kokonaan luovuttaisi. Julkiset oikeusavustajat katsoo, ettei lautamiesjärjestelmä nyky muodossaan enää palvele alkuperäisiä tarkoituksiaan.

9. Kehittämissuhteet korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja koskevista menettelyistä

Ennakkopäätöskysymysmenettely

-

Ns. hyppyvalituslupamenettely

-

10. Digitalisaatiota ja sähköisiä menetelmiä koskevat kehittämissuhteet

Syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle yhteinen sähköinen työskentelyalusta

-

Sähköinen asiointi esitutkinnassa: sähköinen vahvistus rikosilmoituksesta asianomistajalle, esitutkintapäätös asianosaisille myös sähköisesti ja asianosaisen kuuleminen esitutkinnassa sähköisesti

-

Kuulustelun tallentaminen ja äänitallenteiden käytön lisääminen

-

Rikosprosessiketjun viranomaisten järjestelmien tarkastelu ja kehittäminen

-

11. Ehdotusten vaikutukset

Lausunnonantajien mahdolliset huomiot ehdotusten taloudellisista tai muista huomioon otettavista vaikutuksista organisaation toimintaan

-

12. Muut huomiot

Muita huomioita työryhmän ehdotuksista

Julkiset oikeusavustajat ry pitää kehittämisehdotuksia pääosin hyvinä ja kannattavina. Tärkeintä rikosprosessin sujuvoittamisen kannalta kuitenkin olisi, että prosessin jokaisessa vaiheessa olisi riittävät resurssit käsitellä asiat riittävän ripeästi. Tämä tarkoittaa riittäviä resursseja niin esitutkintaviranomaisille (pääasiassa siis poliisille), syyttäjille, oikeusavulle (mukaan lukien julkiset oikeusavustajat, asianajajat sekä luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat) sekä tuomioistuimille. Sopimisella ja karsimisella ei saa heikentää kansalaisten oikeusturvaa ja kiertää sitä, että resurssit eivät ole riittäviä.

Kyllönen Anssi

Itä-Suomen oikeusapu ja edunvalvonta - Julkiset oikeusavustajat ry